

אקולוגיית התנועה של הדיות השחורות (migrans Milvus) בצפון הנגב והשלכות על סכנת התנגשות עם כלי טייס. תקציר הרצאה מהכנס הזואולוגי 2017

דניאל ברקוביץ, רועי דור, יוסי לשם וניר ספיר - המחלקה לזואולוגיה, אוניברסיטת תל אביב

המחלקה לביולוגיה אבולוציונית וסביבתית, אוניברסיטת חיפה

התפוצה, השפע והתנועה של בעלי חיים מושפעים מפיזור המשאבים במרחב, עם השלכות למגוון אינטראקציות ביולוגיות כולל דינמיקת האוכלוסייה, הרכב החברה, תנועה של אנרגיה וחומרים במרחב ואבולוציה של דגמי תנועה.

במטמנות אשפה מרוכזים משאבי מזון עשירים אשר מושכים אליהן בעלי חיים רבים וביניהם מגוון רחב של ציפורים הניזונים באתרים אלו. כאשר מטמנות אלו קרובות לשדות תעופה ונתיבי תעופה של כלי טיס מנמיכי טוס, ציפורים הנמשכות למטמנות מהוות סכנה לכלי הטיס.

בארץ, הדורס הנפוץ ביותר בחורף, העושה שימוש במטמנות אלו, היא הדיה השחורה migrans Milvus דורס בינוני אופורטוניסטי החולף בארץ באביב ובסתיו וכן חורף במספרים גדולים.

במהלך העשורים האחרונים האוכלוסייה החורפת גדלה מאלפים בודדים לעשרות אלפים, בעיקר בצפון הנגב, שם מתרכזות כ-30,000 דיות בסמוך לשני אתרי הטמנת פסולת - גני הדס ודודאים - הממוקמים סמוך לבסיס חיל האוויר חצרים ושדה התעופה האזרחי שדה תימן.

נוכחות הדיות באזורים אלו גורמת לקונפליקט מתמשך בין הדיות החורפות לבין בטיחות הטיסה של כלי הטיס. בעזרת משדרי GPS מושדרו 19 דיות אשר סיפקו נתוני מיקום, גובה, מהירות וכיוון בכל 5 דקות, ובכל 10 דקות נלקחה דגימת תאוצה בשלושה צירים על מנת ללמוד ממנה על התנהגות הציפורים.

נתונים אלו אפשרו לנו להבין לראשונה מהם דפוסי התנועה של הדיות במהלך החורף ולמפות את נתיבי הנדידה. מצאנו שהדיות נעות בחורף בין מספר אתרים הנמצאים במרחקים שונים מאתרי הלינה, כולל מטמנות ואתרי לינה אחרים. צפיפות תנועתן מתרכזת באתרי הלינה והאכילה וגם בבסיס חצרים בחלק המזרחי, הדרומי והצפוני אך פחות בחלק המערבי.

במשך החורף תעופת הדיות הייתה אקטיבית ובעיקר בגובה נמוך - 150 – 250 מטר ולרוב במקומות עם צמחייה נמוכה. נמצא גם מתאם חיובי בין התפתחות תרמיקות לבין תנועתן של הדיות דרומה לכיוון בסיס חצרים.

בעונת הנדידה מצאנו שדיות שסומנו בצפון הנגב עצרו למנוחה במטמנות בארץ ובמקומות נוספים בציר הנדידה. ממצאים אלו מתארים לראשונה את ההשפעה שיש לגורמים אביוטים - מזג אוויר וגורמים ביוטים -מזון וכיסוי צומח - על תנועת הדיות השחורות.